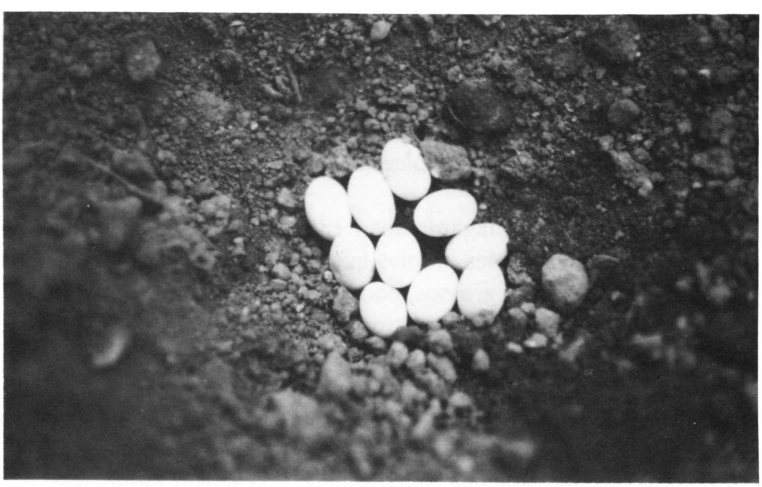
LLAGARDAIX.– *Lacerta lepida*

Altres denominacions catalanes: Llangardaix. Llargandaix. Llargantaix. Llargandaix ocel.lat. Fardatxo.
Castellà: Lagarto ocelado.

Mida: Uns 20 cm. del morro al començament de la cua. Aquesta amida uns 50 cm. el que totalitzen 70 cm., que correspondria a la mida màxima de la Comarca, encara que generalment són més petits, i especialment les femelles. És el Lacèrtid més gros que tenim a Europa.
El color és molt bonic, essent el fonamental en ambdós sexes el verd, si bé presenten taques negres més o menys intenses amb variabilitat en els dissenys, i als flancs hi tenen unes boniques taques de color blau cel. Distingim el mascle perquè té el cap molt més gros, essent més robust que la femella, que és estilitzada. Els exemplars joves van variant d'aspecte quan creixen i passen per fases en les que el color és negrós, amb taques clares. Les parts inferiors d'aquests saures són groguenques, verdoses o blanquinoses.
Les escates del cap són molt grosses, la pell del cos granulada i sota les potes posteriors hi tenen els anomenats porus femorals. Les potes no són pas gaire llargues, i acaben amb uns dits prims, llargs i amb urpes dures.
Trobem aquest preciós rèptil a llocs molt assolellats, i on tinguin amagatalls accessibles, que solen ésser caus de conill abandonats, soques foradades (les de les oliveres les prefereixen per damunt de qualsevol altra), parets velles, etc. Pren el sol i caça en ple dia, alimentant-se de diversitat d'insectes. L'examen estomacal d'exemplars morts de la nostra Comarca, trobats a les carreteres, indicarien una clara preferència pels escarabats i llagostes, si bé hi ha presents tota una sèrie d'altres insectes. També menja cucs, larves, i si convé captura vertebrats de mida petita i mitjana (ratolius, talpons, sagrantanes...) Tenim una observació en la que havia capturat una Serp Bordelesa (*Coronella girondica*), el que no és pas rar si considerem que és capaç de vèncer en les lluites amb d'altres ofidis molt més grossos, dels quals també s'alimenta, si pot.
La fruita li agrada, sobretot si és molt madura. S'ha donat el cas que en les urbanitzacions perifèriques de Banyoles, s'ha trobat llepant i mossegant tomates caigudes a terra, o llençades per ésser massa madures. La mel també l'atrau, encara que no tenim pas constància que hagi arribat a entafurar-se dintre dels bucs, com ha succeït en d'altres zones. En les femelles és probable que hi hagi un consum més

alt de cargols en els primers mesos d'activitat sexual, el que comportaria la ingestió elevada de carbonat de calci, necessari per la formació de la clova dels ous. Així ho hem deduït del comportament en captivitat.

Cap a finals de febrer, i després d'una inactivitat hivernal força intensa (és rar veure'n algun en aquesta època), surten amb prou feines a prendre el sol i només allunyant-se pocs metres del cau. En aquestes primeres observacions solen tenir un aspecte trist, amb els ulls mig tancats, els colors atenuats i amb la pell arrugada per la pèrdua de les reserves de greix. Poc a poc normalitzen les sortides, comencen a caçar i recuperen l'aspecte habitual. Poques setmanes després tindran lloc els primers aparellaments, amb tot un seguit de corredisses que fa el mascle per encalçar la femella, mossegant-la fins a consumar la còpula. A la Comarca, les postes comprovades s'han trobat des de finals de juny les primeres, fins a començaments d'agost les més tardanes. El nombre d'ous se situa al voltant de la dotzena o més. Tenen forma allargada i són de color blanc. Normalment, la femella els diposita en forats de pedres o en clots que excava a llocs sorrals (marges, pilons de grava, etc.) i que cobrirà convenientment. La calor ambiental farà covar-los i naixeran els petits llagardaixos, de colors foscos i amb uns bonics ocel.les clars, tal com ja hem descrit, si bé cal dir que de vegades es troben alguns espècimens pràcticament adults que encara tenen aquest aspecte juvenil (sobretot en les femelles).

Posta de Llagardaix. Lacerta lepida, **localitzada a Miànigues (Porqueres).**

Foto de l'autor

Per observar els Llagardaixos, és millor fer servir els prismàtics, però podem afirmar que amb un comportament acurat, és possible acostar-nos-hi. Cal fer-ho amb moviments molt lents i no pas sobtats, anar vestits amb roba discreta, i proveïts d'insectes que li siguin atractius, que llançarem davant del cau fins aconseguir que surti. Les femelles són molt més confiades que no pas els mascles, els quals s'entafuren o s'allunyen ràpidament si intueixen qualsevol perill. Les corredisses d'un Llagardaix gros, són perfectament identificables auditivament quan anem pel bosc, i les distingim perquè són intermitents i més fortes que no pas el soroll seguit, suau i llarg de les serps.

En ser capturats, els Llagardaixos mascles mosseguen amb una força sorprenent. La nostra primera experiència en aquest sentit, va ser definitiva per manejar-los amb guants de cuir des de llavors: Estàvem cercant insectes pels terraris que teníem fa alguns anys. Aixecàvem pedres per a recollir els que hi fossin amagats, quan a l'intentar enlairar-ne una de més grossa, sentírem com una mena de tenalles es clavaven a un dit. Per sort, vàrem intuir del que es tractava i no estiràrem, sinó que, amb molt d'esforç s'aconseguí alhora canviar la posició de la pedra i també fer seguir aquella bèstia que, sense deixar anar, continuava pressionant amb més força el dit. No varen valer-hi ni els bufets a la panxa de l'animal, com diuen alguns llibres, ni gratar-li el ventre, ni res. Després d'esperar uns set o vuit minuts (molt llargs!), finalment l'agredit (el Llagardaix) va decidir que aquell agressor que li havia ficat la mà al seu refugi ben dissimulat, era una presa massa corpulenta per la seva mida, i va optar, amb seny, deixar-ho còrrer i fugir ràpidament, no pas sense que, al cap d'uns 25 metres, es parés i mirés enrera abans de refugiar-se a un piló de llenya.

Si haguéssim estirat, les seves dents molt dures i tallants, unides a la força d'aquelles mandíbules, haurien provocat ferides considerables a la pell i a la carn.

Les mossegades dels Llagardaixos i Lluerts, no tenen cap mena de conseqüència, llevat de les pròpies que representen les ferides que, si els exemplars són molt grossos, poden arribar a ser considerables. És suficient una desinfecció convencional.

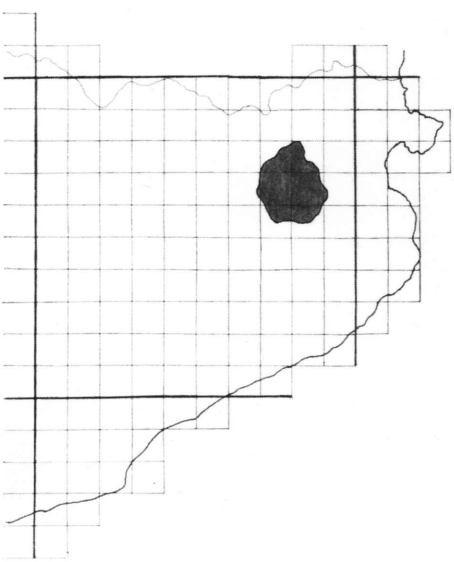
Les femelles, en canvi, si bé poden mossegar, no pas amb tanta força, generalment es comporten amb més calma.

Encara que nosaltres no tenim pas anotat cap actitud agressiva en aquesta espècie, un amic nostre de l'Empordà ens va explicar que va ser sorprès per un d'ells que va intimidar-lo avançant ràpidament cap on es trobava, fet que per l'inesperat de l'acció, el va fer reaccionar corrent. "Aixecava el cap, obria la boca i xiulava", ens descrigué.

Els principals enemics d'aquesta magnífica espècie es reparteixen entre ocells rapinyaires, algunes serps (*Malpolon monspessulanus, Elaphe scalaris, Coronella girondica,* etc.), i diversos mamífers (Guilla, Geneta, Gorjablanc, Mostela...) si bé s'ha d'indicar que molts dels que capturen són joves. La majoria de Llagardaixos, però, han anat minvant per l'acció de l'home amb la destrucció dels seus hàbitats, com arrencant oliveres, fent malbé marges, etc. etc. A la nostra zona, afortunadament, aquesta espècie no ha pas estat consumida com a menjar, com succeeix a d'altres territoris.
Veu: Un so gutural com un bufet enfarfegat. Recorda un sifó al qual el gas s'estigui esgotant.

Situació a la Comarca:
Encara que es troba pràcticament a tota la zona estudiada, es va fent més escàs quan més a ponent ens situem. Prefereix millor els petits turons que no pas les parts més planeres. Per altra part, en els llocs on més abunda (zones assolellades més properes a l'Empordà) ha anat disminuint progressivament, i el nombre actual no es pot comparar amb l'abundància que encara en tenen a d'altres comarques veïnes.

Escàs

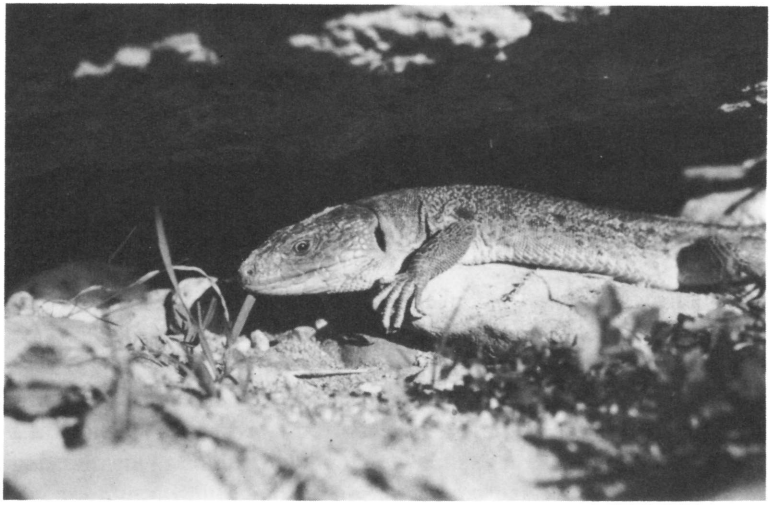

Lacerta lepida

Els Llagardaixos solen viure en forats i caus com aquest. A l'entrada s'endevinen tres ous esquerats de la mateixa espècie.

Foto de l'autor, obtinguda a Crespià

El Llagardaix (Lacerta lepida) **és el Saure més gros de la Comarca i d'Europa. La seva disminució en densitat a les poblacions de la Comarca, és ben evident en els darrers anys.**

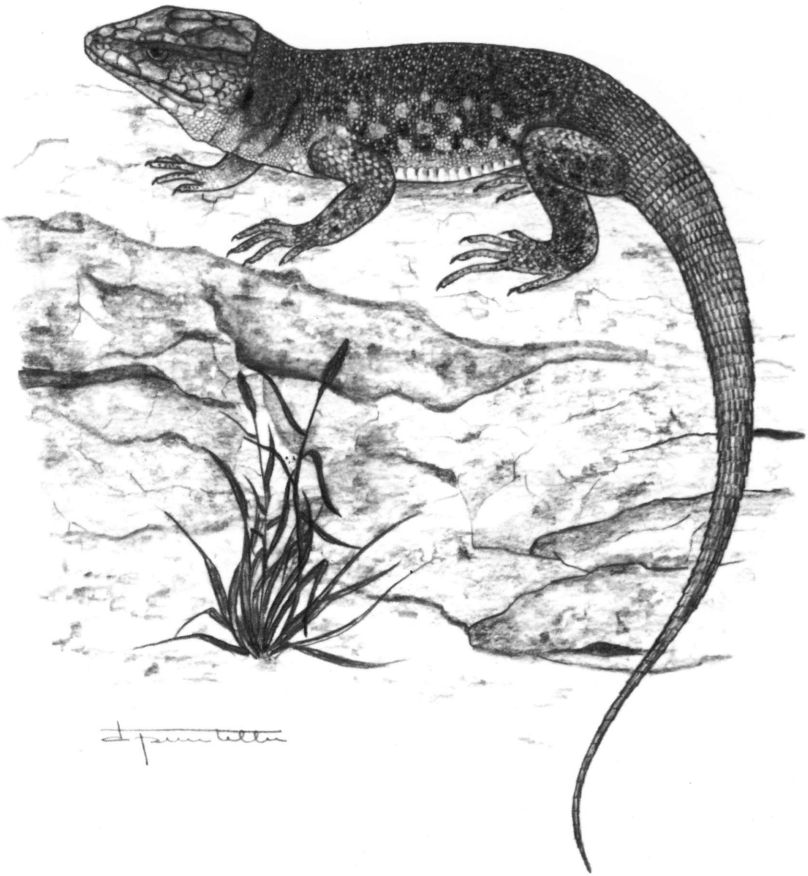
Foto Francesc Junyent

Els exemplars joves d'aquesta espècie, mostren uns bonics ocel.les a tot el cos, que els fan ser ben diferents dels adults.

Foto Francesc Junyent

LLAGARDAIX.– *Lacerta lepida*

CREENCES SOBRE ELS LLUERTS I LLAGARDAIXOS

Encara que en la pràctica, a nivell comarcal només siguin coneguts els Llagardaixos (*Lacerta lepida*), ambdues espècies han estat objecte de creences diverses i, a les contrades veïnes on el Lluert hi és més present, també en gaudeix.
Tot i que realment, quan hom s'ensopega amb un d'aquest rèptils, experimenti certa repugnància o ensurt, és cert que durant anys i panys se li han atribuït també determinades virtuts curatives, quasi màgiques, que han perdurat fins fa molts pocs anys.

L'oli de Llagardaix

Un d'aquest animals, posat en maceració dins d'oli d'oliva pur, en un atuell apropiat (generalment de vidre, però també de terrissa), es deia que anava bé per curar dolences diverses, i a moltes cases de pagès era freqüent veure'n a les lleixes del rebost.
La lectura de la pàgina 176 de la "Topografia Médica de Bañolas" del Doctor Josep M. Mascaró i Castañer, publicada l'any 1914, ens en dona una idea força exacta i curiosa:
"Su caracter arisco -es refereix al Llagardaix- **y su hermoso color verde han servido de fundamento deleznable a una serie de preocupaciones vulgares que cuesta mucho trabajo desvanecer: una de ellas consiste en las grandes virtudes curativas que se atribuye al aceite de lagarto, sugestión que no combatiríamos tan rudamente, si no fuera por los perjuicios que puede causar a los enfermos; puesto que de mucho tiempo se viene usando dicho aceite en las enfermedades bronco-pulmonares (preferentemente en la pneumonia) acompañadas de disnea, que el repugnante olor despedido por un aceite que ha tenido un lagarto en maceración, aumenta; y si bien en determinados casos tal aceite ha logrado disminuir el dolor costal, más bien resulta un beneficio ilusorio, porqué a despecho de los médicos se va perpetuando un remedio, séptico en enfermedades infectivas, sucio en males que requieren limpieza, asfixiante en enfermos que se ahogan, y untoso en casos en los que la pulcritud aconseja mantener limpias las ropas interiores, a las que los médicos debemos aplicar la cabeza para auscultar el torax".**
Actualment aquest remei empíric ha desaparegut pràcticament, si bé en algun mas encara en conserven.

"L'amic de l'home"

Molts pagesos defineixen els llagardaixos com els amics de l'home,

puix que serien els únics que el despertarien quan serien pressumptament hipnotitzats per les serps. Per aconseguir fer tornar a la realitat desperta de l'individu afectat, aquests saures anirien passant per damunt del cos de l'adormit fins desvetllar-lo, amb l'esperança que llavors la víctima, a l'adonar-se de la compromesa circumstància, mataria la serp i beneiria el llagardaix.

L'únic de cert que hi ha en tota aquesta fantasia rural, és la deducció que els dos rèptils són enemics aferrissats, si bé el que passa més sovint és que les serps es mengin els llagardaixos com a part habitual de la seva dieta. Les lluites per a sobreviure són ferotges si succeeixen entre animals de mida i corpulència igualades, pel que fa a potència d'atac, defensa i resistència: la serp procurarà immobilitzar el saure mitjançant les seves espires i mossegant-lo sense parar, mentre que aquest intentarà clavar una bona mossegada, contundent i persistent fins que hagi guanyat l'adversària, cosa que no succeeix si l'ofidi disposa de verí que li pugui inocular.